

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Vår dato: 02.05.2022

Vår ref.: 201840133-38

Deres ref.:

Saksbehandler:

Kristine Naas

tlf. 22 95 97 66, krn@nve.no

Vannuttak i Kvassheimsåna - Varsel om innkalling til konsesjonsbehandling og informasjon om regler for eldre vannuttak

Vannuttak til jordvanning som ikke har konsesjon (tillatelse), men som har pågått fra før dagens vannressurslov trådte i kraft i 2001, kan fortsette som før uten å måtte søke, jf. vannressursloven § 66. Loven åpner imidlertid for å kalle inn tiltak til konsesjonsbehandling i særlige tilfeller.

I Kvassheimsåna er det verdier knyttet til elvemusling, laks og sjørørret. Uttak av vann kan ha negative konsekvenser for disse verdiene. NVE mener derfor det er nødvendig å vurdere vilkår om minstevannføring for vannuttak i elva. NVE varsler med dette om at eksisterende vannuttak fra Kvassheimsåna til jordvanning kan bli innkalt til konsesjonsbehandling, jf. § 8, jf. § 66 i vannressursloven.

Før NVE fatter endelig vedtak om konsesjonsplikt ønsker vi en kommentar fra dere til den informasjonen vi har lagt til grunn og vår konklusjon. NVE har ikke full oversikt over alle som tar ut vann i vassdraget. Vi ber derfor om at de som tar ut vann fra Kvassheimsåna melder seg. Tilbakemelding må være oversendt NVE **senest 1.9.2022**. Etter dette vil vi gå videre med saken. Dette varselet vil også bli kunngjort i Jærbladet og Stavanger Aftenblad.

Bakgrunn

Kvassheimsåna ligger i Hå kommune i Rogaland. I Kvassheimsåna er det registrert både elvemusling, laks og sjørørret. Det ble gjort en kartlegging av elvemuslingbestanden i 2018 og en habitatkartlegging av forholdene for sjørørret og laks i 2021.

Vanndirektivet er et EU-direktiv som skal sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vann. Direktivet er innført i norsk lov gjennom vannforskriften. Kvassheimsåna hører inn under vannregion Rogaland og Jæren vannområde. I tiltaksplanen for perioden 2022-2027 er Kvassheimsåna et av vassdragene som er prioritert for tiltak.

NVE har allerede mottatt én søknad om konsesjon til uttak av vann fra Kvasseheimsåna til jordvanning. I søknaden er det oppgitt at det til sammen trolig er tre som tar ut vann fra Kvasseheimsåna til jordvanning i tørre somre i samme området. NVE har ikke oversikt over om det er flere vannuttak i vassdraget.

NVE har mottatt bekymringsmelding fra Rogaland fylkeskommune om uttak av vann ved lav vannføring sommeren 2021. Både Statsforvalteren og fylkeskommunen har etter det NVE kjenner til mottatt bekymringsmeldinger knyttet til uttak av vann til jordvanning fra Kvasseheimsåna.

Regler for eldre vannuttak

Vannressursloven trådte i kraft den 1.1.2001. Eldre vannuttak som ikke trengte konsesjon etter tidligere vassdragslovgivning, kan fortsette som før uten konsesjon etter vannressursloven, jf. vannressursloven § 66. Aktsomhetsplikten (vannressursloven § 5) gjelder uansett. Den sier at alle som gjør tiltak i vassdrag må gjøre det med minst mulig skade og ulempe for allmenne interesser i vassdraget. Grunneiere langs vassdrag var tidligere unntatt konsesjonsplikten. I den nye loven er ikke lenger jordvanning del av grunneiers rett til vannuttak, jf. § 15 i vannressursloven.

Vi minner om at man generelt ikke skal ta i bruk alminnelig lavvannføring i vassdraget (vannressursloven § 10). Denne kan beregnes gjennom lavvannsapplikasjonen NEVINA (nevina.nve.no).

Statsforvalteren kan fordele vann i knapphetssituasjoner

I knapphetssituasjoner, der det ikke er nok vann til alle interesser, er det gjennom vannressursloven § 15 definert hvilke formål som er prioriterte. De prioriterte formålene er: 1. husholdning (grunneier langs vassdrag) og 2. husdyr. Utover disse kan Statsforvalteren fordele vann mellom de prioriterte formål, bakenforliggende eiendommer og allmenne interesser.

Eldre vannuttak kan kalles inn til konsesjonsbehandling

Der det er store verdier i vassdraget kan det være aktuelt å kalle inn tiltak til konsesjonsbehandling. Dette går fram av vannressursloven § 66: «Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfeller likevel bestemme i enkeltvedtak at tiltaket må ha konsesjon, og at tiltaket blir ulovlig hvis det ikke sendes søknad innen en fastsatt frist». I en konsesjonsbehandling veies fordelene og ulempene ved tiltaket, for å finne ut om fordelene overstiger skader og ulemper for allmenne interesser slik at kriteriet for å gi konsesjon er oppfylt (jf. vrl § 25). I en konsesjon kan man også vurdere om det er nødvendig å sette vilkår som kan avbøte negative virkninger. Som eksempel vil fordelene ved jordvanning kunne være det som produseres, lokal sysselsetting og næringsvirksomhet som gir inntekter til kommunen. Ulemper kan for eksempel være tørrlegging av en elvestrekning der det lever sjørørret og elvemusling. Avbøtende tiltak kan være begrensninger i vannuttak, krav om minstevannføring, oppsamling av vann i vannrike perioder til bruk i tørre perioder osv.

NVEs vurdering

Elvemusling i Kvassheimsåna

I Kvassheimsåna er det registrert både elvemusling, laks og sjørørret. Det ble gjort en kartlegging av elvemuslingbestanden i 2018.¹ Konklusjonen er at det er stor tetthet av elvemusling i nedre deler av åna, men at mange av individene er gamle. Det vil si at rekrutteringen er dårlig.

Elvemusling har status som *sårbar* (VU) i siste versjon av norsk rødliste for arter (2021). Antall lokaliteter i Norge har gått ned, og det er problemer med reproduksjonen i flere bestander sør for Dovre. Arten er også betydelig truet på verdensbasis, og på den globale rødlisten for arter er statusen *sterkt truet* (EN). Norge har derfor et ansvar for å ta vare på denne arten. Det er et nasjonalt mål å ta vare på naturmangfoldet, og at ingen arter eller naturtyper skal utryddes. Miljødirektoratet har laget en handlingsplan for elvemusling². Målet er en livskraftig bestand i Norge. I handlingsplanen framgår det at årsaken til manglende rekruttering er sammensatt, men at eutrofiering, erosjon fra land- og skogbruksområder, forsuring, utryddelse av vertsfisk, vassdragsregulering, kanalisering, bekkelukking, drenering av myrer og annen utmark, snauhogst, og giftutslipp kan være viktige faktorer.

Elvemuslingen er avhengig av tilstedeværelsen av vertsfisk for å formere og spre seg. Elvemuslingens livssyklus omfatter blant annet et larvestadium på gjellene til laks eller rørret.

Anadrom fisk i Kvassheimsåna

I tillegg til å være en viktig vertsfisk for elvemusling, har anadrom fisk (fisk som vandrer mellom sjø og ferskvann) stor egenverdi som allmenn interesse. Anadrom fisk er avhengig av ferskvann for å reprodusere, og sjørørreten ser ut til å foretrekke mindre vassdrag/bekker. Norge har et spesielt ansvar for å opprettholde levedyktige bestander av atlantisk laks. Laks har i den siste versjonen av norsk rødliste for arter (2021) kommet inn med statusen *nær truet* (NT). Fiskeinteresser knyttet til disse artene er også viktige allmenne interesser.

Det ble gjort en kartlegging av habitatforholdene for ungfisk i Kvassheimsåna i 2021³. Bestandsstatus for laks er vurdert som god, mens sjørørretbestanden er vurdert til å være sårbar, med fysiske inngrep og jordbruksavrenning som avgjørende påvirkningsfaktorer.

¹ Ledje, U. P. 2018. Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Kvassheimsåna, Hå kommune. Ecofact rapport nr.: 633

² Miljødirektoratet 2018. Handlingsplan for elvemusling (*Margaritifera margaritifera* L.) 2019-2028.

³ Hellen, B. A., Irgens, C. & Kålås, S. 2021. Habitatkartlegging, ungfiskundersøkelse og forslag til tiltak i anadrom del av Kvassheimsåna, Hå kommune. Rådgivende Biologer AS, rapport 3279.

Ungfisk av sjørret og laks kan være i elva i flere år før de vandrer ut i sjøen igjen, og vil derfor være til stede også om sommeren. Behovet for vannuttak til jordvanning er gjerne størst når vannføringen i vassdraget er lav. Et beskjedent vannuttak kan derfor ha negative konsekvenser for livet i elva.

Regionalplan for Rogaland vannregion 2022-2027.

Nedbørfeltet er prioritert for tiltak i regionalplan for Rogaland vannregion 2022-2027. Kvassheimsåna er, sammen med nabovassdraget Fuglestadåna, prioritert for tiltak i regionalplan for Rogaland vannregion 2022-2027. Her er elvemusling og viktig laksevassdrag oppført blant årsakene til prioritering. I vann-nett er økologisk tilstand moderat, og miljømålet er god økologisk tilstand innen 2027. NVEs hjemmel når det gjelder vannforskriftarbeidet er innkalling etter vannressursloven § 66.

Behov for minstevannføring

Kvassheimsåna er viktig for elvemusling, laks og sjørret. Eksisterende uttak av vann til jordvanning kan ha negative virkninger for disse verdiene. NVE har mottatt bekymringsmelding knyttet til vannuttak ved lave vannføringer. Vannressursloven § 66 åpner for at vassdragsmyndigheten kan kalle inn til konsesjonsbehandling i særlige tilfeller og der det foreligger sterke miljømessige hensyn. I en konsesjonsbehandling kan mulige avbøtende tiltak vurderes. NVE mener det er nødvendig å vurdere vilkår om minstevannføring for vannuttak fra Kvassheimsåna.

NVEs konklusjon

NVE varsler med dette om at eksisterende vannuttak fra Kvassheimsåna til jordvanning kan bli innkalt til konsesjonsbehandling, jf. § 8, jf. § 66 i vannressursloven.

Før NVE fatter endelig vedtak om konsesjonsplikt ønsker vi en kommentar fra dere til den informasjonen vi har lagt til grunn og vår konklusjon. NVE har ikke full oversikt over alle som tar ut vann i vassdraget. Vi ber derfor om at de som tar ut vann fra Kvassheimsåna melder seg. Tilbakemelding må være oversendt NVE **senest 1.9.2022**. Etter dette vil vi gå videre med saken. Dette varselet vil også bli kunngjort i Jærbladet og Stavanger Aftenblad.

Med hilsen

Inga Nordberg
Direktør

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

Lars Kvadsheim

Rune Kvassheim

STOKKELAND LAURITS

Kopimottakerliste:

HÅ KOMMUNE LANDBRUKSKONTORET

Kvassheimåna bekkelag c/o Martin Sør-Reime

Rogaland Bonde- og Småbrukarlag

Rogaland Bondelag

ROGALAND FYLKESKOMMUNE

STATSFORVALTAREN I ROGALAND